

RESEARCH OF THE CREATIVITY IN EDUCATIONAL DIRECTION "DESIGN AND TECHNOLOGY"

Svetla Petkova, Stanislava Petrova

ABSTRACT: The development of children's creative abilities is becoming a vital, topical issue of education and society at all times. In constructive activity, creative ideas are stimulated; Own initiative and activity; Understanding your own world; Creating and recreating models; Develops the ability to make a variational solution when performing the constructive task. Developing creativity in the child is necessary first and foremost for the child's sake because only the creative person can always find a way out of a non-standard situation

KEYWORDS: Creativity, Constructively creativity, Children's creativity, Creative abilities.

Изследването е финансирано по проект № РД-08-88/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания” на ШУ „Епископ Константин Преславски.

Способността е заложена в детето още у най-ранно детство. За да се прояви като творец в дадена област творческите способности у всяко дете трябва да се развиват. Да се развива творчеството у детето е необходимо преди всичко заради самото дете, защото само творческият човек винаги може да намери изход в нестандартна ситуация.

Способността на децата за творческа дейност не възниква спонтанно. Развитието на творческите способности на децата се превръща в жизнено важен, актуален във всички времена проблем на образованието и обществото. Необходимо е преминаването през достатъчно продължителен период на психическо развитие в резултат на системни и целенасочени педагогически взаимоотношения, за да може детето самостоятелно да решава възникнали проблеми, да достигне до лично творчество.

Рибо, П. Якобсон, Д. Росман и Б. Ребус предлагат схема за възпитаване на способност за начално техническо творчество, която включва: **I фаза** - *Етап на предварителна подготовка* – усвояват се знания и се формират умения с технически характер. **II фаза** *Втората фаза на схемата отразява същността на механизма за възпитание на способност за начално техническо творчество в следните етапи: етап на преход от подражание към наченки на творчество в дейността; етап на частични изменения във външния вид (ново оформление) на познат обект в зависимост от новата ситуация; етап на частични изменения в конструкцията на познати предмети или в технологичния процес; етап на пренос на знания и умения, отнасящи се до принципа за построяване на едно изделие или модел върху изграждането на друго изделие или модел, подобно на първото; етап на цялостно самостоятелно проектиране конструкцията на предмета (модела) и на технологичния процес, при работа с познати материали и инструменти.* Това е етапът на пренос на знания и умения, отнасящи се до принципа за построяване на едно изделие или модел върху изграждането на друго изделие или модел, подобно на първото.

Целта на настоящето изследване е диагностика на равнището на творческите способности, формирани в конструктивно-технически и битови дейности в подготвителна група на детската градина.

В съвременното обучение и възпитание проблемът за способностите има основно място. От психологична гледна точка, според някои автори, способностите са психични свойства на личността, които са условие за успешно извършване на определени действия. Способностите са индивидуално очертани у всеки човек. Всяко дете има някакви способности, но децата от една

възрастова група имат голямо разнообразие от способности. Разнообразието от способности е едно от условията за пълноценно развитие на живота на обществото.

Характеристиките на способностите могат да бъдат сведени до: индивидуалността на способностите; затвърдени психични особености на личността; субординацията на компонентите на способностите; интегралност; сложна обусловеност на компонентите; свързаност на знанията, уменията и привичките, както и с волята, която е силен детерминатор на способностите; корелация между компонентите на способностите – ако тя е на високо равнище, и способностите са на такова; свързаност на способностите с дейността; динамичен характер на способностите; процесуалност – развитие на способностите в талант или гениалност.

Класификацията на способностите се основава на видовете дейност, но изграждането ѝ до край трябва да става на основата на психичните компоненти. Понастоящем в литературата способностите се разглеждат като общи и специални. В понятието общи способности се включват общата и всеотраслна надареност на човека, която е основа за успех в широк кръг дейности. Специалните способности са продукт за развитието на специални видове дейности, имащи водещо значение в общото развитие на човека. Показатели за творческа дейност се свързват с качествата на творческия продукт, който трябва да бъде нещо ново, оригинално и уникално. Отношението – творчески и специални способности е аналогично на отношението – творческа и специална дейност. Благодарение на специалните способности в сферата на изкуството творческият продукт се изразява чрез фино специализирани, специфични форми и средства – музикални, изобразителни, технически и др., при което творческите способности заемат втора позиция и остават незабелязани или се разтварят в специалните.

Установено е, че способностите като индивидуално-психични особености се развиват и усъвършенстват във и чрез дейността, че от нея зависи тяхната пластичност и динамика. Нещо повече, характерните признаци на дейността се отразяват на способностите и им придават специфичен облик. Творческите способности на човека, често означени и само с един термин – креативност, са съвкупност от мисловни и личностни качества, които благоприятстват откриването на нови начини за решаване на поставени задачи или проблеми. Чрез това понятие се характеризира творческата, съзидателната или конструктивната страна на човешката личност.

Кога и Как ще стимулираме детското творчество?

Първо и преди всичко тогава, когато се отнася към детето като субект и личност, когато добре познаваме и уважаваме индивидуалните му особености, потребности и интереси.

Втората специфична черта е при общуването активно да участват и двете страни като партньори. Педагогът адресира към детето своите мисли и чувства, предполагайки детската асоциативна фантазия.

Трето, развитието на детските способности предполага диагностично мислене и поведение на учителя, умението му да организира и поддържа диалог с детето, да изслушва въпросите му, да се съобразява с идеите му, даже когато те са предизвикателни и провокиращи.

Четвърто, равноправното общуване, което стимулира детското творчество. Съвременните деца се нуждаят от добри образци и еталони, но те не трябва да изключват техните алтернативи. Строгите изисквания за съобразяване с образците намаляват оригиналността и вариативността на детските решения.

Петото условие включва така наречената „приемаща детето ориентация”, т.е. фокусиране вниманието на учителя върху силните страни на детето, а не върху недостигащите умения и знания, върху липсващите интереси и отношения. Прекаленото социално натоварване на неуспеха убива предпоставките за творчество.

Шесто, ключовото значение за обучението като процес за развитие на детското творчество има формирането и поддържането у децата на положителна концепция за себе си, но високото равнище на себеуважение и себеприемане. Психологическите изследвания показват, че положителното отношение към себе си корелира с такива личностни характеристики като любознателност и търсене на предизвикателни задачи, упоритост при преодоляване на трудности и препятствия, независимост при вземане на решения и избор на дейности. Общите изисквания трябва да се индивидуализират, а очакванията ни да са спрямо

присъщите за всяко дете познавателни възможности и интереси, спрямо неговите личностни характеристики.

Съществуват различни начини за развитие на творчеството. Това може да бъде: групова работа – децата изказват идеите си като всеки се стреми да приложи свой вариант, може да бъде серия; серия от ситуации – на първата ситуация творчеството на учителя обучава какво и как трябва да се направи на принципа „прави като мен”, а на втората ситуация се изпълнява същата дейност, но с промени, предложени от децата.

Развитието на творческите способности в подготвителна група на детската градина по Образователно направление „Конструиране и технологии” минава през следните етапи: от подражание към наченки на творческа дейност; внасяне на частични изменения в конструкцията или в технологичния процес; пренасяне принципа на построяване на един или друг предмет върху изработване на желан предмет; способност да се създаде творчески цялостен проект на конструкцията на предмета и на технологичния процес.

Начините за развитие на творческите способности на своите възпитаници всеки учител трябва да избира сам. Способите, които използва може да варира и да се комбинират. В това се проявява творческият подход на самия учител

Като основен метод при изследването на творческите способности на децата от подготвителна група на детската градина използвахме **дидактическият тест**, а като допълнителни методи – **наблюдението и беседата**.

Въз основа на анализ на проучената литература по поставения проблем, наблюденията на децата от подготвителна група в ситуации по „Конструктивно-технически и битови дейности” и предварително проведени беседи с тях бяха определени следните критерии и показатели, които ще се използват за оценка развитието на тяхните творчески способности.

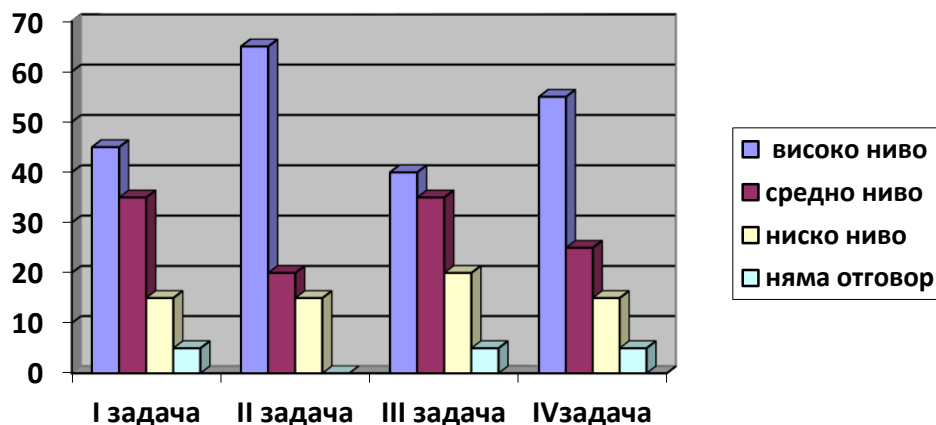
**Таблица №1. Критерии и показатели
за оценка развитието на творческите способности на деца от предучилищна
възраст**

Критерии	Показатели
I Критерий Усвояване на знания	1. Знания за различните материали и тяхното приложение. 2. Знания за българските празници, обичаи и свързаните с тях предмети и изделия.
II Критерий Формиране на творчески способности	1. Способности за творческо приложение на усвоените знания. 2. Способности за проектиране на собствен замисъл.

При осъществяване на диагностичната процедура разработихме и приложихме три теста, които са съобразени с целите на обучението по Образователно направление „Конструиране и технологии” в подготвителна група и с основната задача за изследване на творческите способности. Всеки тест обхваща определени теми от учебното съдържание.

Приложените тестове съдържат по четири задачи, които са свързани с приетите критерии и показатели, подредените на задачите отговаря на последователността в съответната методична единица. **ТЕСТ № 1** е свързан с тема „Детска площадка”; **ТЕСТ № 2** е свързан с тема „Мартеница”; **ТЕСТ № 3** е свързан с тема „Пано върху мрежа”.

Чрез обобщената сравнителна графика към Тест №1 се дава добра възможност за съпоставяне и обобщени изводи за критериите и показателите на настоящата диагностика.

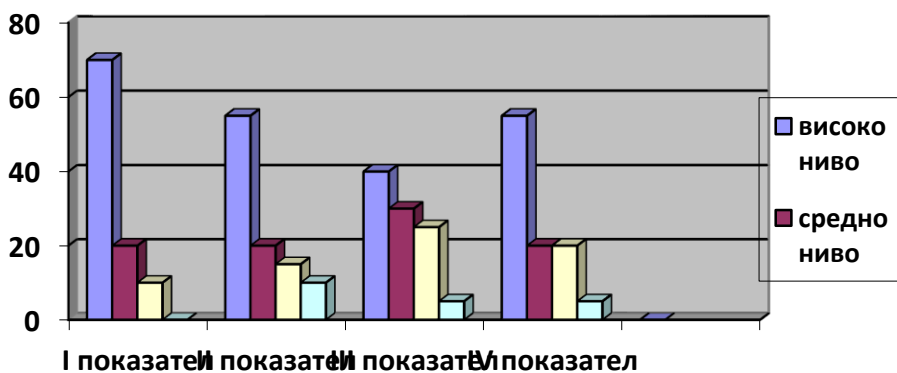

Графика 1. Обобщена графика към Тест 1

От графиката получаваме нагледна представа за динамиката в развитието на творческите способности. Забелязва се, че почти отсъстват задачи без отговор.

Знанията на бъдещите ученици за видовете материали и практиката да се използват за изработване на разнообразни изделия са предпоставка за творчество при избор на материал - плат, прежда, мрежа, панделки и други за отделните детайли при естетическото му оформяне. Обработката на текстилните материали изисква по усърден и упорит труд. Качеството на работа зависи от точността при определяне на размерите, при рязането, съшиването и други операции. Тези знания освен, че развиват окомера и моториката на ръцете предоставят големи възможности за изява на творческите способности.

С обобщената сравнителна графика се правят изводи за степента на усвоените знания и способности /Тест 2/, които децата усвояват при тема „Мартеница“.

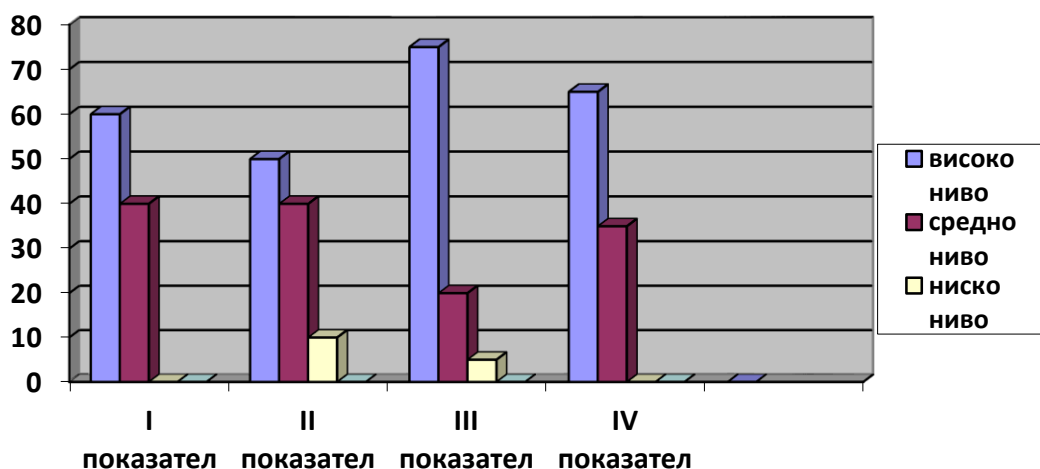
Графика 2. Обобщена графика към Тест 2

От резултатите отразени в графиката към тест № 2 по четирите показателя стигнахме до извода, че децата от групата вярно и с висок процент 70% познават текстилните материали. По – нисък процент – 55% от тях имат знания за празниците, обичаите и свързаните с тях предмети. По трети показател – способност за творческо приложение на усвоените знания са се справили 40%. По четвърти показател – способност за проектиране по собствен замисъл отлично са се справили 55%, на средно ниво 25%, а на ниско ниво 15%.

Третият тест е свързан с тема „Пано върху мрежа“.

От резултатите отразени в сравнителната таблица за показателите стигаме до извода, че децата имат високо ниво на знания за работа с прежда, за прецизност при подбора на цветовете и за тяхното редуване. Само 5% са показали ниско ниво. Голям е процентът на децата, които са

се справили по четвърти показател – способност за проектиране по собствен замисъл - 65%. Липсват деца с ниско ниво или без отговор.

Графика 3. Обобщена графика към Тест 3

Моделът за формиране на творчески способности у децата в подготвителна група на детската градина в конкретни теми от учебното съдържание по конструиране и технологии, който приложихме в нашата експериментална дейност представя възможности за формиране и развитие на творческите способности у децата в подготвителна група на детската градина като: способност за усвояване на технологични знания; способност за формиране на технологични умения; способност за пренос на знанията и уменията в аналогични или нови ситуации; способност за анализ на различни обекти; способност за самостоятелно мислене, действие при решаване на технологични практически проблеми; способност за сравняване и разбиране на понятия и факти; способност за обосноваване на решения за оперативно изпълнение.

Използвахме някои теми от учебното съдържание за подготвителна група за развитие на творческите способности на децата като прецедих, че най – емоционални и благодатни за целта са темите: „Детска площадка“, „Мартеница“, „Пано върху мрежа“

За да бъде работата ползотворна и резултатна в педагогическото взаимодействие се изпълняват следните условия:

1. В ситуациите по КТБД да бъде създадена атмосфера на доброжелателност, в която децата свободно да могат да изразяват своите мисли. Необходимо е въпросите „Защо?“, „За какво?“ да звучат при всяко занимание, играйки ролята на учител, децата да се научат да оценяват и да обосновават оценките си. Когато усетят дружеска обстановка от страна на околните, то емоциите им ще бъдат насочени към извършената дейност и тя ще бъде акуратна и творческа.
2. Съдържанието на дейността трябва да стимулира емоционалното отношение на децата, защото то само така може да изрази емоционалното и творческото си отношение към околния свят.
3. Оптимално съчетание на принципи, методи и технологии на обучение, които способстват развитието на творческите способности.

На базата на получените резултати по отношение на практическата работа са изведени следните **изводи**: Трудно е да се твори без определен запас от знания. Личното творчество на децата способства по-лесно да се усвояват и запомнят теоретичните сведения. Проблемите с мотивацията се решават по-лесно, когато подрастващите сами проявяват желание да творят. Изключително положителен е факта, че творческата дейност привлича децата, които не блестят със знания в другите дейности и направления и тук могат да се отличат в положителен смисъл. При системно използване на подходящи методи на обучение у подрастващите се изработва личностен подход за получаване на индивидуални резултати с проявено творчество, изгражда се умение да се отстоява и защитава собствена гледна точка. Създават се големи възможности за съвместно творчество на учител – деца, при това на принципа на сътрудничеството.

Със спецификата на своето учебно съдържание Образователното направление „Конструиране и технологии” се явява дидактически център за развитието на творческите способности на личността, а най-вече на творческите художествено-конструктивни и технически способности.

Педагогическото изследване доказва, че учебното съдържание по конструиране и технологии в подготвителна група в детската градина осигурява широки възможности за развитието на творческите способности на бъдещите ученици.

References:

1. **Баева, М.** Педагогическите стойности на конструирането. сп. “Предучилищно възпитание”, 5/2003г.
2. **Бижков Г.**, Опитна и изследователска работа на учителя. Народна просвета, София, 1988г.
3. **Гайдова Р.**, Техническо мислене и техническо въображение в предучилищна възраст. Сп. „Предучилищно възпитание”,бр.5/2003г.
4. **Гайдова, Р.** Образователни стратегии по конструктивно-технически и битови дейности в предучилищна възраст, В. Търново, 2012г.
5. **Генчева М.**, Технологичното обучение в системата на общообразователната подготовка. Варна, 2003г.
6. **Делчева, Т.** Детско конструктивно творчество. Народна просвета, С., 1985г.
7. **Лищван, З. В.** Конструирование. М., Педагогика, 1981г.
8. **Пиръв Г.**, Психология на творчеството. София, 1997г.
9. **Пиръв, Г., В. Манова и Р. Паскалева.** Техническо възпитание в детската градина. Народна просвета. С., 1973г.
10. **Петкова, С.** Възпитателно-образователния процес в технико-технологичната дейност, Шумен, 1999г.
11. Приложение №8 към чл.4, т.8, Ново – ДВ, бр.70 от 2005г., в сила от 26.08.2005г.
12. Програма за подготвителна група. ДВ, бр. 20, 2003г.
13. **Росман, Д.** Психология техническое творчество. Превод от английски. М. Образование, 1930г.
14. Ръка за ръка Книга за учителя. За подготвителна група в детската градина и в училище. Просвета, София, 2003г.
15. **Стаматов, Р.** Детска психология, Издателска къща “Хермес”, Пловдив, 2003г.
16. **Anov, Alan.** Lego Dacta and the Development of Chidren. DK 7190, Bilund, Denmark. 1992.
17. **Postman, N.**, The End of Education: Redefining the Value of Scool., Alfred A Knopf, NY,1995.

*доц. д-р. Светла Христова Петкова
ШУ „Епископ Константин Преславски”
svetla_1958.1958@abv.bg*

Станислава Димитрова Петрова